

HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA DE CATALUNYA

La Segona República, l'autonomia de Catalunya i el camí fins a la Guerra Civil (1931-1939)

*Al·legoria de la República
(T.Andreu)*

*Portada de la publicació oficial
de l'Estatut de Catalunya 1932*

*Granollers bombardejat el 31 de maig de 1938
(W.Bates)*

Universitat Popular de Granollers

Diego Valverde Seral

SUMARI

Els inicis de la Segona República

- ❖ La nova política

La Generalitat i l'Estatut d'autonomia

- ❖ La Generalitat provisional i l'Estatut de 1932
- ❖ La Generalitat estatutària

L'agitació social

El Bienni Conservador

- ❖ Els fets d'octubre de 1934
- ❖ Les eleccions de febrer de 1936

La Guerra Civil a Catalunya

SUMARI

Els inicis de la Segona República

- ❖ La nova política

La Generalitat i l'Estatut d'autonomia

- ❖ La Generalitat provisional i l'Estatut de 1932
- ❖ La Generalitat estatutària

L'agitació social

El Bienni Conservador

- ❖ Els fets d'octubre de 1934
- ❖ Les eleccions de febrer de 1936

La Guerra Civil a Catalunya

ELS INICIS DE LA SEGONA REPÚBLICA ...

La nova política

- ❖ 28 juny 1931 → eleccions a Corts constituents.
 - A Catalunya → 69% de participació amb victòria d'ERC (31 diputats).
 - La Lliga i el Partit Radical: 3 diputats cadascun.
 - Lluís Companys cap de la minoria catalana a les Corts.
 - 9 desembre 1931 → aprovació de la Constitució.
 - President: Niceto Alcalá-Zamora.
 - Govern de coalició republicana-socialista, presidit per Manuel Azaña, amb el suport d'ERC.
 - Separació Església-Estat.
 - Reforma militar.
 - Llei de contractes de conreu.

Niceto Alcalá-Zamora (Wikipedia)

... ELS INICIS DE LA SEGONA REPÚBLICA ...

❖ Els primers governs republicans.

- ❑ La vella generació republicana com Lerroux i Domingo, al costat de la nova com Azaña i Sánchez-Albornoz.
- ❑ Predomini de la petita burgesia i de sectors obrers.
 - Exclosa l'oligarquia tradicional: aristocràcia, latifundistes, Església, Exèrcit i banca; tots ells hostils a la República començaren a tramatar la seva destrucció des del principi.
- ❑ Primeres iniciatives:
 - El vot femení, les reformes pels drets dels treballadors, un nou marc de relacions entre Església i Estat, i la reforma agrària.

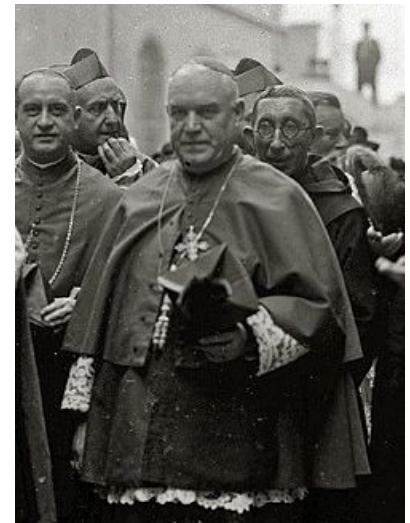
❖ Al llarg dels anys trenta → fractura social en augment.

- ❑ Reflectida a la premsa → monàrquica (*ABC, La Veu de Catalunya*) i republicana (*Ahora, La Humanitat*).
- ❑ Els grans problemes (la qüestió agrària, social, militar, econòmica i nacional) foren utilitzats per cada sector com a arma.

... ELS INICIS DE LA SEGONA REPÚBLICA ...

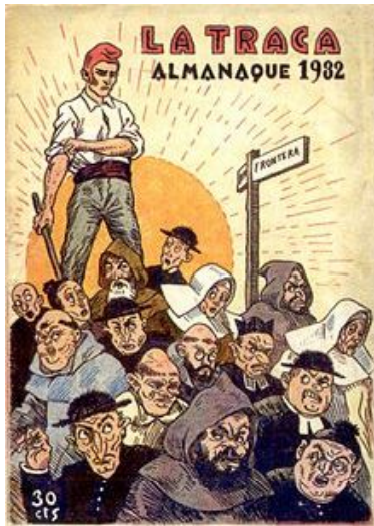
❖ Canvis en les relacions amb l'Església.

- ❑ Política anticlerical.
- ❑ Desterrat el cardenal Segura, arquebisbe de Toledo i fanàtic monàrquic.
- ❑ Vidal i Barraquer passà a presidir la conferència dels metropolitans.
 - Disposat a acceptar la separació entre Església i Estat.
- ❑ S'evità la proposta de supressió i confiscació de béns de totes les congregacions religioses.
 - Només s'aplicà a la Companyia de Jesús.
- ❑ Pius XI es negà a signar cap tractat amb la República si no es reformava la Constitució.
 - Recolzat pel nou arquebisbe a Toledo, Isidre Gomà, partidari intransigent dels antics privilegis de l'Església.

Isidre Gomà, 1930 (Wikipedia)

... ELS INICIS DE LA SEGONA REPÚBLICA

Portada de La Traca, 1932
(Wikipedia)

- ❖ 1933 → Llei de Confessions i Congregacions.
 - ❑ Preveia el tancament dels col·legis dels ordes religiosos.
 - ❑ Restà sense aplicació després de la victòria de les dretes a les eleccions del novembre del mateix any.

- ❖ Els enemics de la República preocupats.
 - ❑ Carlins, militars conservadors, monàrquics, hisendats benestants, ...
 - ❑ Cercaven fórmules no electorals per corregir una situació que consideraven anòmala en els aspectes essencials de la societat tradicional, com eren la propietat intocable, la religió dominant i l'autoritat centralista.

SUMARI

Els inicis de la Segona República

- ❖ La nova política

La Generalitat i l'Estatut d'autonomia

- ❖ La Generalitat provisional i l'Estatut de 1932
- ❖ La Generalitat estatutària

L'agitació social

El Bienni Conservador

- ❖ Els fets d'octubre de 1934
- ❖ Les eleccions de febrer de 1936

La Guerra Civil a Catalunya

LA GENERALITAT I L'ESTATUT D'AUTONOMIA ...

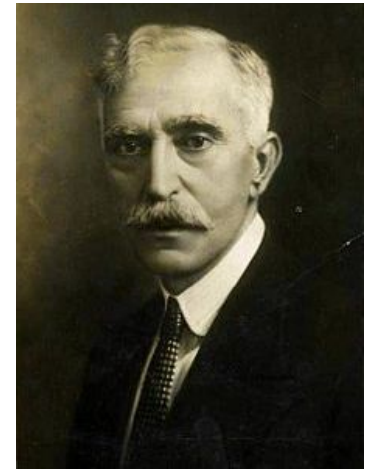
La Generalitat provisional i l'Estatut de 1932

❖ La Generalitat provisional.

- ❑ Govern d'ERC presidit per Francesc Macià.
- ❑ Dissolució del Sindicat Lliure i bones relacions inicials amb la CNT.
- ❑ Supressió de les quatre diputacions provincials.

❖ L'Estatut de Núria.

- ❑ Propòsit → disposar d'unt text acceptat pels catalans i per l'Estat.
- ❑ 20 juny 1931 → avantprojecte a ser ratificat pels catalans i per les Corts.
 - Aprovat per una comissió dels representants dels ajuntaments que havia convocat en assemblea la Generalitat.
- ❑ 2 agost 1931 → referèndum.
 - Aprovat amb el 99% dels vots del 75% de l'electorat masculí.
 - Les dones reuniren 400.000 signatures d'adhesió a l'Estatut de Núria.

Francesc Macià, 1925 (Viquipèdia)

... LA GENERALITAT I L'ESTATUT D'AUTONOMIA ...

L'Estatut de Núria (resum)

Propugnava una estructura federal per a Espanya.

Govern comú per als Països Catalans en el si de la federació espanyola.

La llengua catalana com a única oficial a Catalunya.

Competències de la Generalitat → legislació exclusiva i execució de l'ensenyament, règim municipal i divisió territorial, dret civil i hipotecari, organització judicial, obres públiques, beneficència, riquesa agropecuària i ordre públic.

Composició de la Generalitat → un parlament, un president i el seu consell, i un tribunal superior de justícia.

Recursos → els de les antigues diputacions, els impostos indirectes i els drets i els béns de l'Estat a Catalunya no vinculats a funcions del poder central.

... LA GENERALITAT I L'ESTATUT D'AUTONOMIA ...

- ❖ 6 maig 1932 → obertura del debat de l'Estatut a les Corts.
 - ❑ Terribles polèmiques parlamentàries entre els diferents grups.
 - ❑ Combat periodístic.
 - Entre els diaris catalanistes (*La Publicitat, La Veu de Catalunya, La Humanitat, ...*) i els madrilenys (*ABC, El Imparcial, ...*).
 - ❑ Oposició de nombrosos intel·lectuals, polítics, periodistes i associacions espanyoles.
 - ❑ 10 agost 1932 → aixecament frustrat del general Sanjurjo contra la desmembració d'Espanya.
 - Conseqüència → socialistes i republicans d'esquerres s'uniren en defensa de l'Estatut.
- ❖ 18 agost 1932 → el president Alcalà-Zamora presentà l'Estatut a les Corts.

Pamflet anti-estatut imprès a Talavera (Wikipedia)

... LA GENERALITAT I L'ESTATUT D'AUTONOMIA ...

- ❖ 9 set 1932 → les Corts aprovaven l'Estatut de Catalunya.
 - Amb notables retallades.
 - La proposta federal restava en una concepció regional de dependència.
 - Les competències foren reduïdes així com els recursos financers.
 - Del català oficial al català cooficial amb el castellà.
 - Es reduí la capacitat legislativa catalana.
 - Important rebaixa en l'àmbit dels recursos fiscals.
 - L'Estat conservà l'educació a les seves mans (només es concediria un estatut d'autonomia a la Universitat de Barcelona).
 - El poder central disposava del dret d'intervenció.
 - ...
 - Malgrat tot fou vist com una conquesta històrica, després del fracàs del projecte del 1919.

... LA GENERALITAT I L'ESTATUT D'AUTONOMIA ...

La Generalitat estatutària

❖ Novembre 1932 → escollit el primer Parlament de Catalunya.

- ❑ ERC assolí la majoria absoluta d'escons.
- ❑ La Lliga Regionalista es recuperava com a segona força.
 - Febrer 1933 → es reestructurava adoptant el nom de Lliga Catalana, recuperant part dels antics escindits d'Acció Catalana.
- ❑ Feblesa electoral del comunisme i el socialisme.
- ❑ Macià elegit president de la Generalitat.
 - Moriria el Nadal de 1933 i Companys elegit com a president (1 gener 1934).

Obertura del primer Parlament de Catalunya, 6 de desembre de 1932 (elnacional.cat)

... LA GENERALITAT I L'ESTATUT D'AUTONOMIA ...

- ❖ Nou govern de la Generalitat.
 - ❑ Format únicament per consellers d'ERC.
 - ❑ Amb les competències i serveis de les quatre diputacions provincials.
 - ❑ Els traspassos de competències es feren d'acord amb l'Estatut.
 - Un dels més visibles fou l'ordre públic.
 - La policia i la guàrdia civil seguien amb el control de l'ordre rural.
 - Mentre que a les ciutats es creava el nou cos dels guàrdies d'assalt.
 - Fins al triomf de les dretes, el novembre de 1933, els traspassos van ser relativament fluids, després es paralizzarien.
 - ❑ Iniciatives per les millores socials i culturals, seguint projectes encetats per la Mancomunitat.
 - Cooperatives, biblioteques, defensa del patrimoni artístic, campanyes de vacunació, etc.

... LA GENERALITAT I L'ESTATUT D'AUTONOMIA ...

❖ Notables canvis en el camp de l'ensenyament.

- ❑ S'implantà la coeducació i es crearen centres com l'Escola Normal Mixta per a la formació dels mestres i l'Institut Escola per a l'ensenyament secundari.
- ❑ De 663 aules el 1931 es passà a 1643 el 1936 = 41.000 llocs escolars nous.
 - Tanmateix, a Barcelona restaven sense escolaritzar 30.000 infants dels 185.000 en edat escolar.
- ❑ Decret de 29 abril 1931 → els nens, fins als vuit anys, havien de ser educats en la seva llengua materna.

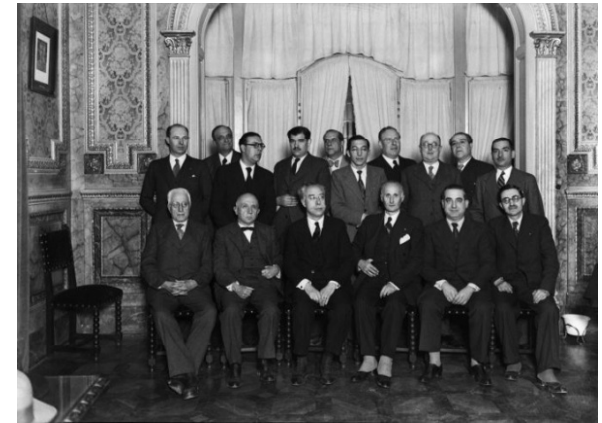
Escola Pere Vila de Barcelona (xtec.cat)

- No obstant això, l'Estat no feia obligatori el coneixement del català als mestres destinats a Catalunya, ja que la Constitució establí l'ús obligatori del castellà en l'ensenyament.
- Els dotze grups escolars creats per l'Ajuntament de Barcelona, amb més de 16.000 places, sí que van aplicar el decret.

... LA GENERALITAT I L'ESTATUT D'AUTONOMIA

❖ Normalització lingüística i cultural fora del sistema escolar.

- ❑ En la ràdio → Ràdio Associació de Catalunya emprava únicament el català i Ràdio Barcelona ho feia en la meitat de la seva programació.
- ❑ La premsa en català → passà de 10 diaris el 1927 a 25 el 1933, encara que de curtes tirades.
- ❑ L'edició de llibres en català → passà de 308 títols nous l'any 1930, a 865 l'any 1936, passant del 10% al 20% en el total de l'edició a Espanya.

*Junta Consultiva RAC, anys 30
(radioassociacio.cat)*

La llengua es dignificà amb el Diccionari General de la Llengua Catalana publicat per Pompeu Fabra el 1932.

SUMARI

Els inicis de la Segona República

- ❖ La nova política

La Generalitat i l'Estatut d'autonomia

- ❖ La Generalitat provisional i l'Estatut de 1932
- ❖ La Generalitat estatutària

L'agitació social

El Bienni Conservador

- ❖ Els fets d'octubre de 1934
- ❖ Les eleccions de febrer de 1936

La Guerra Civil a Catalunya

L'AGITACIÓ SOCIAL ...

- ❖ 1927 → s'havia produït la divisió de l'anarquisme.
 - ❑ Els moderats → partidaris de l'acció sindical.
 - ❑ Els radicals (FAI) → partidaris de la insurrecció social.
- ❖ 1932-1933 → dura agitació social.
 - ❑ La CNT duia la direcció del moviment obrer i arribà a ser dirigida pel sector de la FAI.
 - Àngel Pestaña i Joan Peiró contra la insurrecció dels "faistes" → *Manifest dels Trenta*.
 - Federacions locals de Lleida i Girona, i altres sindicats de Mataró, Sabadell, Badalona, etc. fundarien els Sindicats d'Oposició.
 - Tot i les divisions, el prestigi de dirigents de la FAI com Durruti, Ascaso, García Oliver o Abad de Santillán era enorme dins la CNT.
 - ❑ Nombrosos enfrontaments entre rabassaires i propietaris a les comarques vitivinícoles de Catalunya.

Dona amb la bandera de la CNT-FAI (Wikipedia)

... L'AGITACIÓ SOCIAL ...

- ❖ Increment de la conflictivitat laboral.
 - ❑ Problemes de caràcter econòmico-social derivats de la crisi del 1929.
 - ❑ Penoses condicions de vida dels obrers, sobretot fora de les ciutats.
 - ❑ Pestaña i Peiró, amb postures conciliadores, apartats dels seus càrrecs.
- ❖ Gener 1932 → revolta dels miners de l'Alt Llobregat i el Cardener (Berga, Fígols, Sallent, Súria, Cardona, ...).
 - ❑ Intervenció de l'exèrcit que ocupà militarment Manresa.
 - ❑ Molts miners foren detinguts, empresonats i alguns deportats a l'Àfrica.
- ❖ Gener 1933 → insurrecció anarquista a tot l'Estat.
 - ❑ Sagnant episodi a Casas Viejas (Cadis).
 - Repressió dels camperols anarcosindicalistes que es revoltaren proclamant el comunisme llibertari.
 - Morts → 19 homes, 2 dones, un nen i 3 guàrdies.
 - Enorme crisi política i pèrdua de suport polític del govern.

... L'AGITACIÓ SOCIAL

❖ Persecució dels atemptats per part de la Generalitat.

- En aplicació de la Llei de Defensa de la República de 1931.

Detencions en els fets de Fígols de 1932
(directa.cat)

- Amb Josep Dencàs a la conselleria de Governació i Miquel Badia a la Direcció d'Ordre Públic.
- Fortes fractures en el panorama polític.
 - Separació entre les forces que donaven suport a la Generalitat (ERC i Estat Català) i la CNT-FAI.
 - Abril 1936 → serien assassinats els germans Badia per pistolers de la FAI.

❖ Opinions contraposades sobre la República.

- Els burgesos i hisendats → veien amenaçats l'ordre i la propietat.
- Els obrers → la República era simplement una careta dels interessos conservadors.

SUMARI

Els inicis de la Segona República

- ❖ La nova política

La Generalitat i l'Estatut d'autonomia

- ❖ La Generalitat provisional i l'Estatut de 1932
- ❖ La Generalitat estatutària

L'agitació social

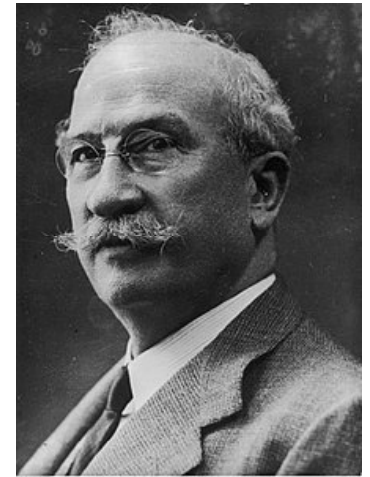
El Bienni Conservador

- ❖ Els fets d'octubre de 1934
- ❖ Les eleccions de febrer de 1936

La Guerra Civil a Catalunya

EL BIENNI CONSERVADOR ...

- ❖ Nov 1933 → eleccions generals, les primeres a on les dones van votar.
 - ❑ Guanyades pels partits de centre-dreta i de dretes.
 - ❑ A Catalunya → gir cap a la dreta.
 - Per la violència de la lluita de classes, per la crisi econòmica i amb la CNT en mans de la FAI.
 - 28 diputats per a la Lliga i aliats, i 26 per a ERC i aliats.
 - ❑ Lerroux president del govern.
 - Amb el suport de Gil Robles, líder de la CEDA.
 - ❑ Mentrestant els extrems legitimaven la violència per conquerir l'Estat.
 - La Falange per la dreta i la FAI per l'esquerra ⇒ enfrontaments al carrer.
 - ❑ Al camp → misèria i atur per als jornalers, i inestabilitat per a rabassaires i petits propietaris.

Alejandro Lerroux (Wikipedia)

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

- ❖ Abril 1934 → El Parlament de Catalunya aprovà la Llei de Contractes de Conreu.
 - ❑ Menyspreada pels anarcosindicalistes, però recolzada pels socialistes i comunistes.
 - ❑ La Lliga va recórrer la llei al Tribunal de Garanties Constitucionals que la va anul·lar.

Manifestació de rabassaires el 1934 a favor de la Llei (aboriginemag.com)

- ❑ Indignació en amplis sectors catalanistes per l'agressió a l'autonomia catalana.
- ❑ ERC i el PNB retiraren els seus diputats de les Corts.
- ❑ Resposta → el Parlament tornà a aprovar el mateix text, desafiant l'autoritat de l'alt tribunal (clar acte de desobediència).
- ❑ Finalment el govern espanyol pactà amb la Generalitat fer algunes reformes al reglament de la llei per tal de moderar-la.

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

Els fets d'octubre de 1934

- ❖ Octubre 1934 → tres ministres de la CEDA entraven al govern.
 - ❑ Aprovació de l'amnistia que alliberà el general Sanjurjo.
 - Amnistia que es va negar als obrers presos.
 - ❑ Modificació de la llei de Reforma Agrària.
 - ❑ Polítiques que incrementaren l'oposició política i la conflictivitat social.
 - Ofeg dels nacionalismes català, basc i gallec.
 - Repressió dels avenços obrers i camperols.
 - Supressió de tota acció social avançada.

Govern presidit per Lerroux amb ministres de la CEDA el 1934 (historiasiglo20.org)

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

❖ 5-19 octubre 1934 → Revolució d'Astúries.

- ❑ Insurrecció obrera armada.
 - Era part d'una vaga general revolucionària convocada a tot l'Estat.
 - Convocada per la CNT i els socialistes d'UGT i PSOE.
 - Per l'entrada al govern de tres ministres de la CEDA, és a dir, no republicans.
 - Només arrelà a Astúries, durant dues setmanes.
- ❑ Durament reprimida pel govern de Lerroux, com a prevenció de la revolució comunista.
 - Per la legió i tropes d'Àfrica, dirigides pel general Franco des de Madrid.
 - Uns 1500 morts, sovint executats *in situ* per l'exèrcit, 3000 ferits i milers de presoners.

Miners asturians el 1934
(recuperandomemoria.com)

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

- ❖ 6 octubre 1934 → el president Companys proclamà l'Estat Català dins la República Federal espanyola.
 - ❑ El govern català es mantingué a l'expectativa al Palau de la Generalitat.
 - ❑ El general Batet, cap de la regió militar, proclamà l'estat de guerra.
 - Assetjà el Palau però no l'atacà.
 - Una part dels guàrdies d'assalt es van posar a les ordres del general Batet.
 - ❑ Resistència a les tropes en el CADCI, a on moriren tres combatents.
 - ❑ Lleida, Granollers, Girona, Sabadell, Palafrugell, Navàs, Vilafranca, Sant Vicenç de Castellet, ...
 - Alguns actes de violència amb agressions a esglésies, clergues i personatges i entitats de tendència política conservadora.
 - Aviat sufocats per l'exèrcit.

El president Companys al balcó del Palau de la Generalitat el 6 octubre de 1934 (elnacional.cat)

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

- ❖ L'endemà → Companys comunicava per telèfon, al general Batet, la rendició del govern de la Generalitat.
 - L'exèrcit entrà al Palau de la Generalitat per detenir el govern català.
 - La conselleria de Governació va resistir el setge unes hores més, des d'on van escapar Josep Dencàs i Miquel Badia, acompanyats per diversos comandaments de la Guàrdia d'Assalt i alguns militants d'Estat Català.

Les tropes de l'exèrcit a la plaça Sant Jaume, octubre 1934 (youtube)

Els mossos d'esquadra sortint del Palau de la Generalitat arrestats per l'exèrcit (elpais.com)

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

- ❖ Companys i tots els consellers detinguts (excepte Dencàs).
 - ❑ Amb diversos diputats i de Joan Casanovas, president del Parlament.
 - ❑ Detinguts l'alcalde, Carles Pi i Sunyer, i els regidors que li feien costat.
 - ❑ També detinguts nombrosos mossos i guàrdies d'assalt.
 - Centenars de persones empresonades als vaixells *Uruguay* i *Ciudad de Cádiz* al port de Barcelona i altres vaixells al port de Tarragona.
 - ❑ Els oficials que havien participat en la proclamació de la Generalitat foren empresonats al castell de Montjuïc (el comandant Pérez Farràs, els capitans Escofet i López Gatell, ...).
- ❖ El general Batet havia aconseguit dominar la situació amb el mínim de violència.
 - ❑ Li valgué atacs d'ambdós bàndols → de la dreta i sectors militars per la seva feblesa, i dels vençuts per no posar-se a les seves ordres.
 - ❑ Seria afusellat a Burgos el febrer de 1937, després d'un consell de guerra per intentar aturar l'aixecament.

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

❖ Reacció de l'Estat espanyol.

- ❑ Nominació del coronel Jiménez Arenas com a governador de Catalunya i també president accidental de la Generalitat.
 - L'alcaldia de Barcelona encarregada a un tinent coronel.
- ❑ El Parlament de Catalunya clausurat i ocupat per l'exèrcit.
 - Va esdevenir caserna militar.
- ❑ Suspensió indefinida de l'Estatut de Catalunya.
 - Suprimides les competències d'ordre públic, justícia i ensenyament.
 - Les institucions catalanes en estat d'excepció.
 - Imposició del castellà com a llengua de la Generalitat.
- ❑ Prohibició de les activitats dels partits, els sindicats i les associacions catalanistes i d'esquerres, i tancament dels seus locals.
- ❑ La Universitat de Barcelona va perdre el seu estatut.

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

- ❖ Repressió a tots els municipis de Catalunya.
 - ❑ A finals de 1934 → hi havia 3.400 empresonats polítics.
 - ❑ 129 ajuntaments governats per ERC foren dissolts i governats interinament per polítics locals de la Lliga, el Partit Radical i la CEDA.
 - ❑ Derogada la Llei de Contractes de Conreu.
 - Fins a 1.400 judicis contra rabassers i parcers per desnonar-los.
 - ❑ Prohibició de diverses publicacions.
 - *La Publicitat, L'Opinió, La Humanitat, El Diluvio, Solidaridad Obrera, La Rambla, ...*
- ❖ 1935 → enfrontaments violents.
 - ❑ Entre falangistes i nacionalistes catalans que reclamaven el restabliment de l'autonomia.

El Diluvio (Viquipèdia)

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

❖ Companys i el seu govern jutjats.

- ❑ Condemnats a 30 anys de presó
- ❑ Enviats a penals de Cartagena i Puerto de Santa Maria.
- ❑ El comandant Pérez Farràs i el capità Escofet condemnats a mort, serien indultats a canvi de 30 anys de presó.

El govern de la Generalitat emprisonat, 1935 (elnacional.cat)

❖ Reacció de la Lliga Catalana.

- ❑ Denuncià la il·legalitat de la suspensió de l'Estatut.
- ❑ No es podia castigar tot un poble per un delicte del seu govern.
- ❑ Acabaria col·laborant amb els governadors generals, amb l'objectiu d'escurçar i mitigar la suspensió de l'Estatut, però no ho aconseguí.

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

Les eleccions de febrer de 1936

- ❖ Febrer 1936 → clima de repressió.
 - ❑ En el món obrer → tancament de locals, empresonament de dirigents.
 - ❑ En el món autonòmic → prohibició de l'Estatut de Catalunya.
 - Tot i les protestes dels catalanistes conservadors (la Lliga).
 - ❑ Les esquerres prengueren la bandera del catalanisme i la revolució social.
 - ❑ Les dretes assumien la defensa de l'ordre i de la propietat.

- ❖ A Catalunya → Front d'Esquerres de Catalunya vs Front Català d'Ordre.
 - ❑ FEC → amnistia general, reincorporació del paquet legislatiu derogat i restabliment de l'Estatut d'Autonomia (republicans, rabassaires, comunistes i socialistes).
 - ❑ FCO → defensà les retroaccions fetes durant el Bienni Conservador, i la consolidació de l'ordre social amb total respecte per la propietat privada (la Lliga al costat del Partit Radical, de la CEDA i dels carlins).

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

- ❖ 16 febrer 1936 → eleccions generals.
 - ❑ Campanya electoral violenta → 46 morts i 40 ferits greus en enfrontaments entre grups rivals o amb les forces de l'ordre.
 - ❑ Triomf de la coalició d'esquerres denominada *Frente Popular*.
 - Guanyador a totes les grans ciutats: Madrid, Barcelona, Bilbao, València, Saragossa, Múrcia, i les principals poblacions d'Extremadura, Andalusia, Astúries, Canàries, Galícia, ...
 - ❑ A Catalunya guanyà el Front d'Esquerres.
 - Va obtenir el 59% i a la resta de l'Estat el 56% dels vots.
 - La major part dels llocs ocupats per ERC i republicans, per damunt de socialistes i comunistes.
 - ❑ President del govern: Manuel Azaña.

Manuel Azaña (Wikipedia)00

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

- ❖ Decret d'amnistia i restabliment d'alcaldes i regidors destituïts.
 - Readmissió de funcionaris i dels obrers acomiadats per motius polítics.

Rebuda a Companys i els cosellers a Barcelona, febrer 1936 (elnacional.cat)

- Companys alliberat tornà a Barcelona.
 - Amb Ventura Gassol i altres consellers i polítics.
 - Multitudinària rebuda amb milers de persones al carrer.
 - Des del balcó de la Generalitat: "Tornarem a lluitar, tornarem a sofrir, tornarem a guanyar".
- Aplicació de la Llei de Contractes de Conreu i reposició dels pagesos desnonats.

- ❖ Restabliment ple de l'Estatut.

- Tornà el mateix govern empresonat l'octubre de 1934, excepte els fugits.

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

- ❖ Entre febrer i juliol de 1936 → conspiracions.
 - ❑ La societat aspirava a la reforma agrària, a la justícia social i a l'autonomia política.
 - ❑ L'oposició configurava un panorama gairebé prebèl·lic.
 - ❑ Hi contribuïen la premsa tant d'extrema dreta com d'extrema esquerra.
 - ❑ El sector conservador aspirava a mantenir el sistema econòmic tradicional que el règim republicà amenaçava amb lleis com la de reforma agrària.
 - Terratinents i militars anhelaven, i conspiraven, per un cop militar que, amb fermesa, imposés l'ordre tradicional.
 - ❑ Les desigualtats socials radicalitzaven els sectors proletaris.
 - La FAI aspirava a la presa del poder seguint l'exemple rus.
 - ❑ Aliança fàctica entre forces militars, sectors polítics conservadors, Església i sectors econòmics com la banca i la burgesia industrial.
 - 13 juliol 1936 → assassinat de José Calvo Sotelo (*Renovación Española*) que acceleraria el compromís de la sublevació.

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

❖ Divisió de les esquerres a Catalunya.

- POUM → fundat el novembre de 1935.
 - Marxista oposat a l'estalinisme.
 - Joaquim Maurin i Andreu Nin com a líders.
 - Autonomista, pretenia substituir a tot Espanya el PSOE i el PCE, que considerava fracassats com a forces revolucionàries.

Andreu Nin (informacionobrera.org)

- PSUC → fundat el juliol de 1936.
 - Adherit a la Internacional Comunista (*Komintern*).
 - Joan Comorera com a dirigent principal.
 - Es limitava a Catalunya, catalanista però pretenia una unificació de socialistes i comunistes a tot Espanya.

Joan Comorera (presos.org)

... EL BIENNI CONSERVADOR ...

- ❖ La Lliga Catalana es va separar dels seus aliats electorals més dretans.
 - ❑ Adoptà el paper d'oposició lleial en el Parlament de Catalunya.
 - ❑ El carlisme i el falangisme eren minoritaris a Catalunya.
 - ❑ Va fer campanya a favor del respecte a la legalitat republicana.
 - ❑ Considerava catastròfic un cop militar.
- ❖ El catalanisme d'esquerra i de dreta havia arraconat electoralment els partits espanyols a Catalunya.
 - ❑ Però els partits catalanistes anaren a remolc de la dinàmica política espanyola.

Joan Ventosa i Calvell, cap de l'oposició al Parlament (Viquipèdia)

... EL BIENNI CONSERVADOR

❖ 17 juliol 1936 → inici de la insurrecció per les guarnicions d'Àfrica.

(confidencialandaluz.com)

❖ Reacció del govern català.

- ❑ Preparar la resistència amb la policia, comandada pel general Frederic Escofet, i la Guàrdia Civil de Barcelona que li era fidel.

- ❑ 18 i 19 juliol → s'hi afegiren diverses guarnicions i bases de la Península.
 - Mallorca, Canàries, Saragossa, Pamplona, Vitòria, Burgos, Valladolid, Sevilla, Cadis, Còrdova i Granada.
- ❑ En altres no reeixí.
 - Madrid, Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona, València, Bilbao, Sant Sebastià, Astúries (llevat d'Oviedo), Santander, Màlaga, Almeria, Múrcia i Menorca.

SUMARI

Els inicis de la Segona República

- ❖ La nova política

La Generalitat i l'Estatut d'autonomia

- ❖ La Generalitat provisional i l'Estatut de 1932
- ❖ La Generalitat estatutària

L'agitació social

El Bienni Conservador

- ❖ Els fets d'octubre de 1934
- ❖ Les eleccions de febrer de 1936

La Guerra Civil a Catalunya

LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA ...

❖ Reacció de l'exèrcit a Catalunya.

- ❑ Barcelona → la Guàrdia d'Assalt i la Guàrdia Civil van aturar els sublevats.
 - També participaren els anarquistes i militants d'altres organitzacions.
- ❑ Lleida i Girona → es van sumar a la sublevació però es rendiren de seguida.
- ❑ Tarragona → es va mantenir lleial a la legalitat.

❖ 21 juliol → Companys creà el Comitè Central de Milícies Antifeixistes.

- ❑ Amb membres de la CNT-FAI, ERC, UGT, PSUC, Unió de Rabassaires, POUM i Acció Catalana
- ❑ La Generalitat tendí a assumir l'autoritat de l'Estat a Catalunya.
 - Creà el Departament de Defensa dins del Govern, confiscà les delegacions provincials d'Hisenda i les sucursals del Banc d'Espanya.
 - Organitzà les forces que lluitaven contra l'alçament a Catalunya.
 - La CNT-FAI decidí entrar en el Govern en contra del seu ideari àcrata.

... LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA ...

- ❖ 26 setembre → govern a Catalunya d'unitat antifeixista.
 - ❑ Josep Tarradellas com a conseller primer.
 - ❑ Tres consellers d'ERC, tres de la CNT-FAI, dos del PSUC, un del POUM, un d'Unió de Rabassaires i un d'Acció Catalana.

Josep Tarradellas (alchetron.com)

- ❖ Els anarcosindicalistes entraven al govern de la República.
 - ❑ Tres ministres catalans → Federica Montseny, Joan García Oliver i Joan Peiró.

... LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA ...

- ❖ Repressió a la rereguarda republicana a Catalunya.
 - ❑ Va causar 8.500 morts durant tota la guerra (a Madrid 8.815).
 - Només 400 foren execucions després d'un procés (un centenar de militars sublevats i molts seguidors de la Lliga).
 - La resta simplement assassinats.
 - ❑ La repressió afectà especialment els clergues, pel sol fet de ser-ho.
 - Foren morts 6.832 capellans i religiosos de les diòcesis catalanes.
 - Entre ells els bisbes de Lleida i Barcelona, i l'auxiliar de Tarragona.
 - El cardenal Vidal i Barraquer, arquebisbe de Tarragona, va poder fugir amb l'ajut de la Generalitat.
 - Moriria a l'exili (Suïssa), ja que el general Franco prohibiria el seu retorn al no subscriure la declaració de creuada dels bisbes espanyols
 - ❑ Dirigents de la Generalitat condemnaren les represàlies indiscriminades, i des de la CNT també ho condemnaria Joan Peiró.
 - ❑ La Generalitat concedí uns deu mil salconduits per sortir del país.

... LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA ...

- ❖ Decret de la Generalitat de 24 d'octubre de 1936.
 - ❑ Col·lectivització obligatòria de les empreses de més de cent treballadors.
 - ❑ De fet empreses petites també van ser col·lectivitzades.
 - ❑ El terror revolucionari va foragitar els propietaris.
 - ❑ En alguns pobles enfrontaments dels pagesos amb els anarquistes que volien imposar la col·lectivització.
 - A La Fatarella (Terra Alta): cinquanta pagesos morts el gener de 1937.
 - ❑ Membres del Govern i dirigents de partits polítics amenaçats per la FAI.
 - ❑ Enfrontaments entre el PSUC i el POUM, acusats aquests de trotskistes perquè denunciaven les purgues de Stalin a l'URSS.

Fàbrica Roca Umbert, Granollers
(rocaumbert.com)

... LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA ...

- ❖ Lluita pel control del poder → Generalitat vs anarquistes.
 - ❑ 3 maig 1937 → guàrdies d'assalt intentaren sense èxit prendre el control de Telefònica a Barcelona, que estava en mans dels anarquistes.
 - La Generalitat i el PSUC enfrontats a la CNT i el POUM.
 - Per tot Barcelona barricades → començà una guerra civil interna.
 - El govern Tarradellas havia perdut el control.
 - Finalment la CNT ordenaria als seus militants la deposició de les armes.

- ❖ El govern de la República prengué el control de l'ordre públic a Catalunya.
 - ❑ Arribaren 3.000 guàrdies d'assalt de València, quan ja havien cessat els combats, que s'encarregaren de desarmar la rereguarda.
 - ❑ El POUM va ser perseguit.
 - Andreu Nin assassinat prop d'Alcalà d'Henares per agents estalinistes.
 - Els dirigents, jutjats i condemnats a quinze anys de presó per rebel·lió.
 - ❑ Nou govern de la Generalitat amb paritat de consellers d'ERC i PSUC.

... LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA ...

❖ El desenllaç de la guerra a Catalunya.

- ❑ 15 novembre 1938 → final de la batalla de l'Ebre amb derrota republicana.
 - ≅ 6.100 franquistes i 7.150 republicans morts, i 110.000 ferits d'ambdós.
- ❑ 23 desembre 1938 → inici de la darrera ofensiva contra Catalunya.

Ocupació de Barcelona per les tropes franquistes (elnacional.cat)

- ❑ Lleida ja havia estat ocupada l'abril de 1938.
 - ❑ 15 gener 1939 → ocupació de Tarragona.
 - ❑ 21 gener 1939 → tot el personal polític i la policia abandonaven Barcelona cap a Girona, per ordres de Juan Negrin, president del govern.
 - ❑ 26 gener 1939 → ocupació de Barcelona.
 - ❑ El castell de Figueres darrera seu del govern de la República.
- ❑ 10 febrer 1939 → l'exèrcit franquista arribava a la frontera francesa.
 - La guerra havia acabat a Catalunya.

... LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA

❖ La "retirada".

- ❑ Barreja de civils i militars creuant la frontera amb França.
- ❑ \cong 440.000 refugiats, dels quals la meitat eren soldats.
- ❑ Internats en camps de concentració improvisats i en condicions deplorables.
- ❑ A Agde funcionà el camp de "els catalans".
- ❑ Companys no va poder formar govern a l'exili, com el basc, per la incompatibilitat entre ERC i PSUC.

Soldats espanyols republicans arribant a França (francebleu.fr)

❖ El cost humà de la guerra a Catalunya.

- ❑ Entre 70.000 i 75.000 morts (2,4% de la població catalana del 1936).
 - 8500 per la repressió de la rereguarda, 5500 pels bombardeigs, 40000 al front al costat republicà i 1000 al franquista, 4000 per la repressió dels vencedors i 15000 per les penúries del conflicte.

... i després → la repressió, el nacionalcatolicisme, l'oposició al franquisme i la reforma política (1939-1978)

La Vanguardia del 2 d'abril de 1939 (todocoleccion.net)